
Proces sblížení Španělska s EHS, jeho pozice a postoje vůči Evropské unii

Jordi Bacaria, Alex Ruiz a Carme Serra

Následující stať především rekapituluje postoje politických stran a zaměstnavatelských skupin v průběhu procesu sblížení Španělska s EHS se záměrem následného porovnání současné situace zemí střední a východní Evropy s postavením Španělska v letech 1976–1986.¹

Stručná historie procesu

Integrace Španělska do EHS

Španělsko začalo se svou politickou přeměnou v roce 1976–1977, kdy se rozešlo s frankistickým režimem a s diktaturou založenou na autarchii a kdy se změnilo v konstituční monarchii (1978) v čele s králem Donem Juanem Carlosem I. jako hlavou státu. Tehdy byl nastolen parlamentní systém s dělbou a kooperací moci a s vládou odpovědnou Parlamentu.

V roce 1977, s dalším postupem tohoto procesu, se dostalo zákonného uznání existenci politických stran a odborů. Demokratické instituce se vytvářely souběžně s postupnou demontáží institucí, které byly součástí bývalého režimu, přičemž se proces přechodu vyznačoval pokojností a umírněností.

Zmíněný proces vyvrcholil v prvních všeobecných volbách, v nichž se do čela vlády dostala centristická strana UCD. Během téhož roku podalo Španělsko formální žádost o přistoupení k EHS, ESUO a Euratomu, podporovanou všemi politickými a sociálními sektory. Současně předložilo i žádost o přijetí do Rady Evropy. Nebyla to však první žádost Španělska o vstup do Společenství (první žádost byla předložena v roce 1962), ani to nebyl první významný kontakt s EHS. Ve skutečnosti existovala Preferenční dohoda, podepsaná mezi Španělskem a EHS již v roce 1970.

Zmíněná dohoda zajišťovala pro španělské vývozy do Společenství značné celní výhody v situaci, kdy obchodní výměna mezi Španělskem a EHS byla velmi významná, neboť představovala více než 50 % obchodních styků Španělska.

Po uzavření této obchodní dohody se první výsledky kontaktu se Společenstvím projevovaly zejména v průmyslu. Proto byl průmyslový sektor lépe predisponován pro evropské východisko. Kromě toho podle španělských rozborů pozitivních vlivů evropanizace na španělský průmysl se tento ekonomický sektor jevil jako jeden z nejhrolivějších zastánců procesu integrace do Společenství.

Dalším významným krokem ve vnitřním procesu ekonomické transformace byly „moncloaské pakty“ z října 1977. Cílem těchto dohod bylo dosáhnout konsenzu mezi všemi politickými stranami, zejména v ekonomické sféře, což se týkalo ekonomické úspornosti, kontroly inflace, investic, liberalizace a urychleného přijetí potřebných opatření. Nebylo proto přehnaným tvrzení, že bylo dosaženo efektivního konsenzu mezi vládou a opozičními stranami.

Díky tomu získal v roce 1978 text Ústavy plnou podporu všech politických sil. Svůj vliv měla rovněž geopolitická a obranná situace, v níž se nacházelo Španělsko po celé období svého přechodu k demokracii. Tento aspekt zaujímá významné místo v celém procesu evropanizace Španělska vzhledem k reakcím uvnitř země a k rozdílným postojům, jaké existovaly v tomto směru.

Během vlády UCD se v červnu 1983 připojilo Španělsko k Severoatlantické alianci. Toto rozhodnutí pro Španělsko znamenalo, že setrvalo v rámci západního obranného systému, že se vyvarovalo nebezpečí izolace a že získalo možnost modernizace svých námořních sil. Zároveň to však znamenalo, že by se v případě mezinárodního konfliktu nacházelo ve frontové palebné linii a přitom nemohlo počítat ani s nějakou garancí podpory španělské svrchovanosti nad Ceutou a Melillou, ani s řešením problému Gibraltaru. Zpočátku se zdálo, jako by argumenty proti NATO převažovaly, neboť mnozí Španělé nebyli přesvědčeni o tom, že by vstup do NATO mohl ochránit jejich politický systém před eventuálními převraty. Tyto nálady byly zaznamenávány v průzkumech veřejného mínění uskutečněných v roce 1983, kdy 49 % respondentů prohlašovalo, že jsou proti, a pouhých 13 % bylo pro.

Takovou situaci zdědila socialistická vláda, která vzešla z dalších všeobecných voleb. Španělsko bylo členem NATO, ale zůstávalo mimo EHS, a to navzdory skutečnosti, že v té době se jeho občané stavěli proti NATO a byli příznivě nakloněni EHS.

I když se socialisté před získáním moci vyslovovali proti NATO, González převzal pověření uspořádat národní referendum o této otázce. To se konalo 23. října 1984, osm měsíců předtím, než byla podepsána Smlouva o přistoupení Španělska ke Společenství.

Výsledek referenda vyzněl ve prospěch dalšího setrvání Španělska v Severoatlantické alianci, což mnozí přisuzovali obrovské kampani, uspořádané vládou pro zvrácení antiatlantické tendence. Ostatní politické strany vedly vlastní kampaně. Při nich pravice a střed, třebaže příznivě nakloněné NATO jako takovému, vyzývaly své příznivce, aby se neúčastnili hlasování, a tak potrestali vládní stranu za změnu jejího postoje po převzetí moci. Rovněž komunisté a pacifisté vyzývali k negativnímu vyjádření k dalšímu členství Španělska v NATO.

Během tohoto referenda se zřetelně projevila vysoká úroveň informovanosti španělského veřejného mínění, nesrovnatelná s úrovní informovanosti v procesu integrace Španělska do Společenství.

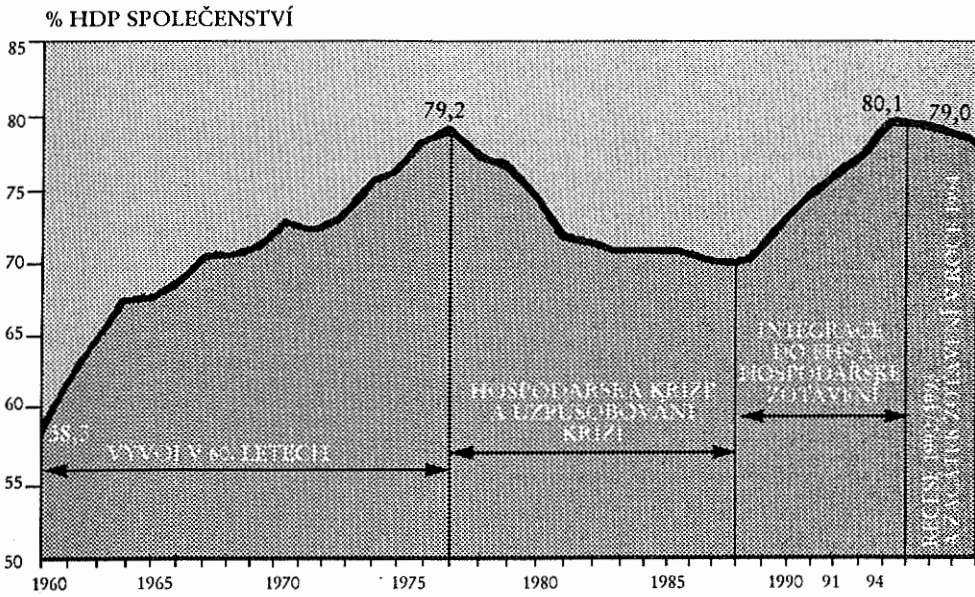
Španělská ekonomika v průběhu procesu sblížení s EHS

Jednání o přistoupení časově splývala s hlubokými reformami španělské ekonomiky. Byla realizována řada uzpůsobovacích politických opatření a strukturálních reforem, počínaje „moncloaskými pakty“.² Uplatňovaly je i následující vlády, i když v různé intenzitě a s různým úspěchem.

Vývoj španělské ekonomiky, která v roce 1975 trpěla velmi vážnými nevyrovnanostmi, lze souhrnně charakterizovat následujícími, do jisté míry klíčovými ekonomickými ukazateli.³ Na prvním místě je třeba zdůraznit, že jednání o přistoupení probíhala v období silné ekonomické krize, která zahrnovala proces reálné divergence španělské ekonomiky od evropské ekonomiky v letech 1975–1986. Po roce 1985 (hlavně v roce 1986) se projevil rychlý růst hrubého domácího produktu, což umožnilo, aby hrubý domácí produkt v přepočtu na jednoho obyvatele dosáhl 80 % současného evropského průměru, což je asi 10 bodů nad hodnotou z roku 1986 (viz graf Reálná konvergence s Evropskou unií na s. 61).

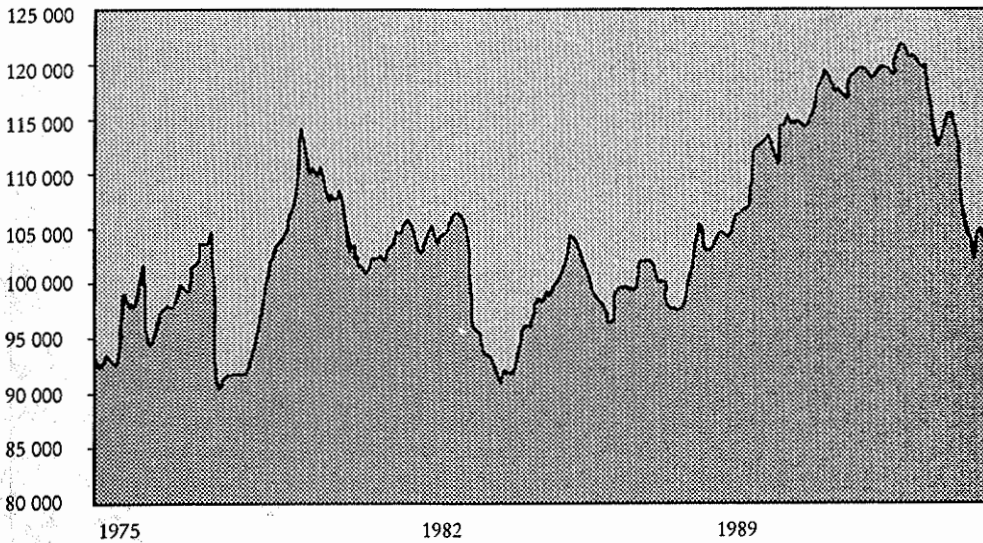
Na druhém místě, pokud jde o vnitřní cenovou rovnováhu, zejména v relaci se zeměmi Společenství, je třeba si všimnout jejich změn mezi roky 1979 a 1984. Za tu dobu se španělský index spotřebitelských cen snížil z 24,5 % v roce 1977 na 8,3 % v roce 1985. Avšak v následujícím období oživení se divergence v cenách opět zvyšovala až do redukce během poslední recese v letech 1992–1994, kterou lze hodnotit pozitivně (viz graf Relace spotřebitelských změn na s. 61).

Reálná konvergence s Evropskou unií
Španělský hrubý domácí produkt na jednoho obyvatele
jako procento průměru hrubého domácího produktu Evropské unie

Pramen: E. Fuentes Quintana, Nadace FIES de las Cajas de Ahorros.

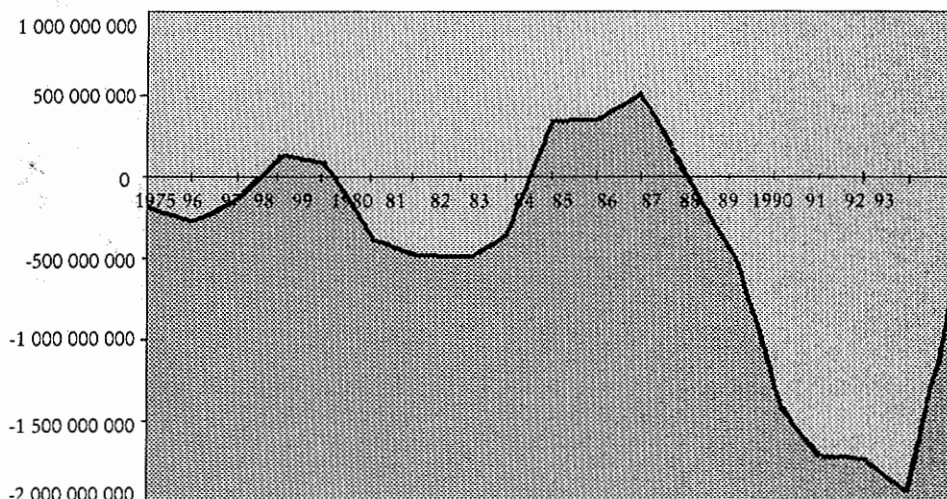
Relace spotřebitelských cen Španělska-ES, 1975-1994
(měsíční údaje, index 1985 = 100)

Pramen: (DGPC) Generální direktorát pro prognózy a vyhodnocování.

Třetí nevyváženosti, sledující vývoj podobný ekonomickému cyklu recese (během jednání o přistoupení) – oživení (první roky integrace) – nová recese (až do roku 1994), je vnější nerovnováha, odrážející se v běžné bilanci. Tento ukazatel má zvláštní význam vzhledem k důležitosti vnějšího sektoru pro integrační proces, který zahrnoval obchodní otevření bez precedentů v protekcionistické španělské politice počátečních let. Je třeba si všimnout zejména zvýšení běžné bilance v letech 1982–1986 (tj. uprostřed procesu jednání o přistoupení), což patrně podpořilo mínění, že by si odbourání celních poplatků nemuselo vyžádat příliš velké náklady.

Roční výsledek běžné bilance, 1975–1993 (v milionech peset)

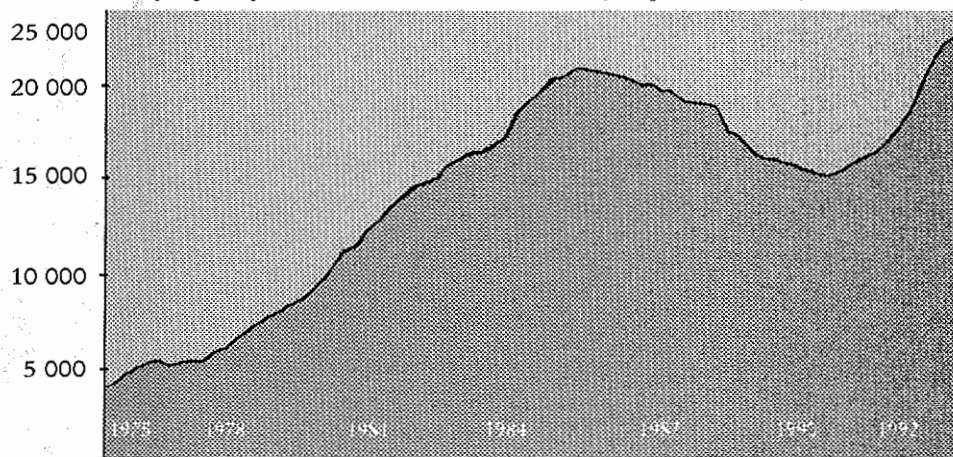

Pramen: Ministerstvo průmyslu, spotřeby a cestovního ruchu.

Konečně pak nerovnováha v zaměstnanosti by vyžadovala specifickou analýzu vzhledem k jejímu sociálnímu dopadu a k jejímu vlivu na veřejné mínění.⁴

Průběžné počty španělských nezaměstnaných jsou nejvyšší v Evropské unii. A během celého období krize 1974–1987 byl úbytek pracovních míst enormní, počínaje mírou nezaměstnanosti 2,9 % v roce 1974 až po 21,4 % v roce 1985.

Vývoj míry nezaměstnanosti, 1975–1993 (údaje za čtvrtletí)

Pramen: OECD

Z tohoto přehledu některých makroveličin španělské ekonomiky během zkoumaného období lze vidět, že ekonomický cyklus dovolil, aby vstup Španělska do EHS byl vnímán jako netraumatický ve smyslu ekonomického dopadu, a to alespoň ve veřejném mínění, protože se časově shodoval s obdobím ekonomického růstu v letech 1987–1991. Na druhé straně integrace do EHS nutila španělskou ekonomiku podstoupit proces liberalizace (a tento proces stále ještě probíhá), což přispělo ke zvyšování její konkurenceschopnosti.

Postoje španělských politických stran

Dne 28. července 1977 španělský ministr zahraničních věcí první demokratické vlády oficiálně požádal o přijetí Španělska do EHS, ESUO a Euratomu, a to s podporou vlády a konsenzuální jednomyslností španělských politických stran. Tento evropský konsenzus zde existoval od počátku procesu politického přechodu a evropské integrace. To však nezabránilo vzniku odlišností, týkajících se toho, čím by EHS mělo být, ani to nebránilo jednotlivým stranám různě chápat proevropské přesvědčení.

Strany středu a pravicové strany – AP (Alianza Popular – Lidové společenství), UCD (Unión de Centro Democrático – Svaz demokratického středu), CiU (Convergencia i Unió – Konvergence a jednota)⁵

Španělské strany středu a pravicové strany jsou jasně evropské. Toto evropanství zahrnovaly již jejich první programy a sjezdy. Vzhledem k úrovni obchodu mezi Španělskem a desítkou zdůvodňovaly tuto volbu jako ekonomický imperativ a jako katalyzátor nezbytné ekonomické rekonstrukce. Zároveň mělo být evropanství katalyzátorem potřebné liberalizace španělského ekonomického systému a jeho uzpůsobení systému Společenství, k němuž se přikláněly. Kromě toho mělo být zárukou stability nové španělské demokracie, kterou tyto strany chtěly vytvořit podle západoevropského modelu.

Za nezbytný „doplňek“ ES chápaly NATO, protože jeho členské státy byly z tohoto hlediska koincidentní a protože selhaly pokusy ES o obrannou koordinaci.

Socialistická strana – PSOE (Partido Socialista Obrero Español – Španělská dělnická socialistická strana)

Španělští socialisté byli přesvědčenými zastánci evropské integrace, což byl překvapující postoj ve srovnání s ostatními aspekty jejich politiky. Je však třeba podotknout, že ve straně existovala menšinová skupina, která vystupovala proti tomu, co z jejího pohledu byla „Evropa obchodníků“.

V šedesátých a sedmdesátých letech španělští socialisté spojovali toto evropanství s analýzou mezinárodního obchodu v termínech imperialismu a kolonialismu. Teprve v osmdesátých letech si plně osvojili moderní způsob vyjadřování, který je pak charakterizoval ve vládě. Kontradikci mezi evropanstvím a antikapitalismem řešili postulací vývoje ES směrem k socialismu a progresivní modifikací programu reform ekonomického systému. V osmdesátých letech však již nešlo o transformaci ES, ale spíše o liberalizaci španělského ekonomického režimu, která by jej přizpůsobila normám Společenství. Tehdy z programu strany zmizely termíny jako vyvlastnění a znárodnění.

Pokud jde o vztah mezi ES a NATO, prošla PSOE pozoruhodným vývojem, i když vždycky z evropských pozic. Když vystupovala proti NATO, obhajovala autonomní evropskou obranu. Přitom popírala, že účast v ES vyžaduje integraci do Severoatlantické aliance. Když později rozhodovala o španělském setrvání v NATO, změnila svůj způsob vyjadřování o vztahu ES–NATO. Tehdy tvrdila, že oba tyto pojmy byly nezávislé jeden na druhém a mohou být vzájemně komplementární.

Komunistická strana – PCE (Partido Comunista de España – Komunistická strana Španělska)

Postoj španělských komunistů kontrastuje s názory jejich protějšků v Portugalsku a v Řecku, protože byly evropské od chvíle, kdy byly v roce 1977 legalizovány po přijetí eurokomunismu. Tento proces začal kritikou sovětského vpádu do Československa v roce 1968, který podnítil španělské komunisty k oficiálnímu opuštění antievropanství na jejich sjezdu v roce 1972.

V té době již vzhledem k všeobecnému směřování španělské ekonomiky k internacionalizaci a zejména vzhledem k velkým počtům španělských emigrantských dělníků ve střední Evropě obhajovali integraci jako ekonomickou nutnost. PCE bojovala nejen za to, aby Španělsko nezástalo na periferii hospodářství ES, ale i za demokratizaci ES a za jeho přeměnu v „Evropu pracujících“, v „Evropu lidu“.

Pokud jde o režim, jaký by měl být ve Španělsku vytvořen, PCE počítala s přechodnou fází, v níž by liberální demokracie a smíšená ekonomika připravovaly cestu pro socialismus. O návrzích na znárodnění bank, pojišťoven a základních průmyslových odvětví a o vyvlastnění latifundií se přestalo hovořit hned po legalizaci strany v roce 1977.

PCE podporovala politický režim, potvrzený Ústavou z roku 1978, a spolu s ostatními stranami považovala ES za vzor a jeho záruku. Konečně pak španělští komunisté akceptovali bilaterální dohody mezi Španělskem a Spojenými státy (ačkoli doufali, že vojenské základny v budoucnu zmizí).

Avšak připojení k NATO bylo zcela jinou záležitostí. To pro ně znamenalo omezení nezávislosti a řadu politických zásahů, které by zabráňovaly Španělsku provádět svou vlastní politiku. Proto se velmi radikálně vyjadřovali proti vstupu do Severoatlantické aliance.

Z této analýzy lze vyvodit, že strany středu a pravice strany byly nejvíce nakloněny evropské myšlence. Následovali je socialisté, jejichž rezervovanost vůči celní unii, tržím a NATO ustoupila návrhům změn zevnitř ES a progresivní moderaci jejich programů. A „zadní voj“ tvořili komunisté, kteří byli nejortodoxnější a posléze akceptovali účast své země na projektu Společenství.

Zaměstnavatelské skupiny

Pro zjištění postoje jednotlivých zaměstnavatelských skupin jsme se rozhodli zobrazit vývoj určitých relevantních proměnných. Jejich postoj byl celkově velmi příznivý pro sblížení s EHS. Zejména katalánské zaměstnavatelské skupiny byly orientovány rozhodně evropsky. *Manifest dels Tretze (Manifest třinácti)*⁶ z července 1972, formulovaný třinácti katalánskými ekonomickými a podnikatelskými subjekty, se jasně přimlouval za přistoupení k EHS. Přitom se opíral o tři hlavní důvody:

1) *Potřeba patřit k velkému ekonomickému bloku.* V roce 1972 si podnikatelská sdružení začala uvědomovat vytváření velkých ekonomických bloků, které budou do značné míry determinovat jejich rozhodování o životně důležitých věcech: Nečlenství v těchto blocích by totiž znamenalo ekonomickou izolaci.

2) *Možnost adekvátního sjednávání fází pro nevyhnutelné odbourávání cel.* Zaměstnavatelské skupiny si byly vědomy svých slabin vůči mezinárodní konkurenci a dovedly pochopit, že je životně důležité kontrolovat tento proces.

3) *Omezení dvojího rizika.* Prvním z nich bylo jakékoli rozšiřování disparit mezi španělskou ekonomikou a ekonomikou Společenství. Druhé riziko spočívalo v tom, že jakýkoli odklad v jednání by mohl přinést zhoršení podmínek.

The Economics Circle (Ekonomický kruh), zaměstnavatelská instituce, která působila jako think tank a měla velkou váhu především v obchodním světě, vydala v roce 1973 knihu *The European option for the Spanish economy; White book on the economic repercussions of Spain's integration in the European Communities* (Evropská volba pro španěl-

skou ekonomiku; Bílá kniha o ekonomických reakcích na integraci Španělska do Evropských společenství).⁷ Tato publikace je první opravdu důkladnou španělskou studií o sektorovém dopadu, reflektující ex ante postoje zaměstnavatelů k přistoupení k EHS.

Vzhledem k úrovni průmyslového sektoru si zaměstnavatelé uvědomili nízkou konkurenceschopnost španělské ekonomiky. Proto se domnívali, že by proces integrace mohl uspíšit nevyhnutelný proces propojování (přibližně 50 % zahraničního obchodu Španělska v roce 1973 se vztahovalo k zemím EHS), jakož i umožnit realizaci potřebných podstatných změn v průmyslu, v manažerských postojích i v kvalitě řízení průmyslu. Závěrečná studie uváděla, že zlepšení, která by mohlo přinést zapojení do soutěže a přístup na trh Společenství, by byla pozitivnější než efekty pronikání zahraničních výrobků a společností. Základním předpokladem úspěchu se stala orientace na vývoz, což se projevovalo především v politické ideologii regionálních konzervativních stran, jako je CiU (Convergencia i Unió – Konvergence a jednota) nebo PNV (Partido Nacionalista Vasco – Baskická národní strana). Studie se zaměřila i na další důležité prvky, jako byla existence technologického deficitu, který by mohlo sblížení se Společenstvím zmírnit, a role nadnárodních společností.

Ve vztahu k důsledkům pro zemědělský sektor si studie všímala vážných problémů a značného dopadu společné zemědělské politiky EHS. Je pozoruhodné, že se autorům podařilo poměrně podrobně popsat fungování společné zemědělské politiky a doporučení na změnu produkční specializace španělského zemědělství.

Ekonomický kruh ve své studii dospěl k závěru, že je potřeba prosazovat evropskou volbu, která sice není jedinou cestou, ale která je realističtější a poskytuje větší možnosti k uskutečnění hlubokých uzpůsobovacích úprav a reforem, jaké v té době španělská ekonomika potřebovala. V tomto smyslu byly posuzovány pozitivní vlivy nejen na ekonomiku, ale i na sociální strukturu země. Sociálně-pracovní aspekty byly tedy ve studii posuzovány v potřebném rozsahu, a to spolu s takovými problémy, jako je fiskální reforma, a později byly tyto problémy začleněny do politiky reforem a uzpůsobování krizi.

Příklad Španělska pro země střední a východní Evropy

Priority mezi politickým aspektem (v podstatě potvrzením vznikajícího španělského demokratického režimu) a ekonomickým aspektem (přičleněním k jednomu ze tří velkých ekonomických bloků) evropské integrace byly rozdílně posuzovány. Obecně lze říci, že první aspekt považovala za prioritní konzervativní (CiU) a socialistická (PSOE) strana, zatímco druhý aspekt byl nejdůležitější pro pravici (AP) s většími vazbami na dědictví Frankova režimu a pro zaměstnavatelské skupiny.

Mohlo by být užitečné provést srovnávací analýzu současného přechodu k demokracii v zemích střední a východní Evropy se situací ve Španělsku v letech 1976–1986.

Nejdůležitější společné rysy:

- přání konsolidovat demokratický systém,
- pocit identity s Evropou,
- potřeba prospěšně využít období před přistoupením ke vzájemnému sblížení ekonomických struktur a k urychlení procesu vytváření institucí.

Nejdůležitější odlišnosti:

– Pokud jde o ekonomickou sféru, ve Španělsku existovala vyšší životní úroveň ve srovnání se zeměmi střední a východní Evropy. Kromě toho kapitalistický systém byl po všech stránkách vyspělejší, především v oblasti zahraničního obchodu.

– Národní bezpečnost nebyla klíčovým předmětem diskuzí. Španělsko nemělo žádný zvláštní zájem na zajištění své účasti v mechanismu společné obrany, a to patrně z důvodu absence aktuálních regionálních napětí i určité snahy minimalizovat roli ozbrojených sil v souvislosti se svou demokratizací.

Pokud jde o problémy budoucího přistoupení zemí střední a východní Evropy k Evropské unii,⁸ je třeba rozlišovat mezi společnou vizí všech členských států a specific-

kou španělskou představou. Stručně řečeno, integrace zemí střední a východní Evropy by mohla zahrnovat důležité modifikace na institucionální úrovni (zejména pokud jde o složení komunitárních institucí) a v rozhodovacím mechanismu. Rovněž v otázce rozpočtu by automatické rozšíření společné zemědělské politiky a strukturálních fondů mohlo znamenat, že by současný systém příjmů a plateb Evropské unie nebyl nadále udržitelný.

Specifická představa Španělska se soustřeďuje na jeho středomořské zájmy. Jde tedy o to, že Evropská unie nemůže při svém rozšiřování dávat přednost státům střední a východní Evropy před středomořskými zeměmi. Z jeho hlediska je tedy postoj Evropské unie příznivý pro udržování aktivní politiky pomoci zemím středomořské oblasti. To se týká zejména alžírského konfliktu a mírového procesu na Středním východě.

* * *

V závěru této stati je nutné poukázat na to, že proces přibližování Španělska k EHS má určité zvláštnosti, které jsou stěžejně opakovatelné v jiných procesech, dokonce i v případě Portugalska, které vzhledem ke své blízkosti ke Španělsku i souběžně probíhajícímu přibližování může svádět k očekávání podobného procesu.

Proces přibližování Španělska trval 24 let. Začal 9. února 1962, kdy „byla podána žádost o zahájení jednání za účelem prozkoumání možného napojení Španělska na EHS takovým způsobem, který by byl nejvhodnější pro jejich vzájemné zájmy“. Poté následovalo uzavření výhodné Preferenční dohody pro Španělsko, uplatňované až do demokratické éry. V roce 1977 požádal ministr zahraničních věcí první vlády konstituční monarchie o přistoupení k EHS, což vyvrcholilo v červnu 1985 podepsáním Smlouvy o přistoupení, potvrzující vstup Španělska do EHS dnem 1. ledna 1986. Během tohoto dlouhého procesu se uplatňovaly různé determinující faktory, vyjadřující vůli specifických zájmových skupin k připojení k EHS. Některé působily zvnějšku, zatímco jiné zevnitř.

Za prvé, to byl příznivý postoj zaměstnavatelů k integraci do EHS. Pro integraci byli rovněž zemědělství vývozcí, a to přesto, že byli do jisté míry vystaveni diskriminaci ve vztahu ke konkurenčním zemím v důsledku Preferenční dohody.

Za druhé, odbory i politické strany spatřovaly v integraci do EHS příležitost ke konsolidaci demokracie jak z hlediska politického (v únoru 1981 byl podniknut pokus o státní převrat), tak i z ekonomického. I když nechyběla kritika ze strany nejradikálnějších skupin i komunistické levice k „Evropě obchodníků“, neprojevoval se žádný přímý odpor k ekonomické integraci.

Za třetí, koncept integrace do NATO jako politického a obranného „doplňku“ integrace do EHS ovlivňoval diskuzi o integraci do EHS v průběhu referenda, konaného v březnu 1986.¹⁰ Avšak některé proevropské skupiny¹¹ vyzývaly k abstenci v referendu o NATO jako k projevu nedůvěry vůči socialistické vládě a komunistické straně, které se nestavěly proti integraci do EHS, ale které také vyzývaly k hlasování proti referendu.

Za čtvrté, z hlediska ekonomické perspektivy probíhal v roce 1977 nezajímavý proces přizpůsobování v souvislosti s „moncloaskými pakty“. Ty se zrodily z konsenzu mezi stranami (a odbory) ve snaze dospět k dohodě o Ústavě z roku 1978. A jejich ekonomických cílů mohlo být dosaženo jen při úspěšném prosazení Ústavy a zlepšení soutěživosti systému. Integrace do EHS byla tedy nutným cílem pro upevnění výsledků přizpůsobovacího procesu a pro vymanění z ekonomické krize.

Z hlediska Společenství byl poslední časový úsek jednání o přistoupení charakterizován různorodými rytmy, které časově odpovídaly nejen vyjednávacím postojům Společenství, ale i domácím událostem ve Španělsku. Jak uvádí ministr hospodářství Solbes,¹² z období 1977–1985 (tj. od podání žádosti o přistoupení až po podepsání Smlouvy) lze vymezit etapu „francouzského vzpříčení (1977–1980)“, způsobenou francouzským odporem proti zemědělské integraci. Další etapou bylo období od „francouzského vzpříčení až po stuttgartský summit (1980–1983)“, v němž nestabilita peněžních trhů a požadavek kompenzace

pro středomořské regiony související s přistoupením Španělska opět vedly k zastavení procesu. Je však třeba se rozpomenout na to, že se v té době staly významné politické události: Mitterrandovo socialistické prezidentství ve Francii, Gonzálezova socialistická vláda ve Španělsku, pokus o státní převrat ve Španělsku, vstup Španělska do NATO. Je proto nesnadné oddělit tyto politické události od konce jednání třetí etapy, trvající „od stuttgartského summitu do podepsání Smlouvy“. Po stuttgartském summitu Evropské rady v červnu 1983 se jednání urychlila a začalo se hovořit o 1. lednu 1986 jako o možném datu pro rozšíření Společenství na dvanáctku. Odpočítávání začalo.

¹ Děkujeme katalánským členům Evropského parlamentu Carlesu Gasolibovi a Joanu Colomovi, kteří laskavě zodpověděli na naše otázky.

² „Moncloaské pakt“ byly dohody podepsané všemi politickými skupinami zastoupenými v Parlamentě. Jejich cílem bylo dosáhnout konsenzu, pokud jde o ekonomickou politiku, která by skoncovala s krizí. Viz Fuentes Quintana, E.: Tres decenios de la economía española en perspectiva. In: Delgado, J. L.: España economía. Espasa Calpe, Madrid 1991.

³ Podrobnější informace viz Viñals, J.: La economía española ante el Mercado Unico europeo. Las claves del proceso de integración. Alianza Editorial, Madrid 1992. Tato publikace je vynikající syntézou nejlepších studií o vlivu procesu integrace na španělskou ekonomiku.

⁴ Blíže viz Andrés, J., García, J.: Principales rasgos del mercado de trabajo español ante 1992. In: Viñals, J.: cit. dílo.

⁵ AP se později přeměnila v PP (Partido Popular – Lidová strana) a UCD (Unión de Centro Democrático – Svaz demokratického středu), rozdělené a přeskupené v CDS (Centro Democrático y Social – Demokratický a sociální střed).

⁶ Viz Bacaria, J.: Mercat Comú. Els grups empresarials davant la integració. In: Catalunya 1973–83, de la dictadura a la democràcia. L'Avenç, Barcelona 1983.

⁷ The Economics Circle (1973).

⁸ Lze akceptovat předpoklad, že se přistoupení zemí střední a východní Evropy k Evropské unii uskuteční en bloc. Pokud by jejich přistoupení bylo posuzováno individuálně, problémy by mohly být minimalizovány.

⁹ Tuto žádost jménem španělské vlády podal ministr zahraničních věcí Fernando Maria Castiella.

¹⁰ Španělsko se stalo členem NATO v červnu 1983.

¹¹ Jde např. o Convergencia Democràtica de Catalunya (Katalánská demokratická konvergence).

¹² Viz Solbes, P.: La economía española ante la CEE: el proceso de negociación. In: García Delgado, J. L. (director): Economía española de la transición y la democracia 1973–1986.

Literatura

ACTUALIDAD ECONOMICA: Magazine, No. 1410, 13. června 1985.

Alvarez-Miranda, B.: Integración Europea y sistemas de partidos en el sur de Europa. Political Studies Magazine, No. 85, červenec–září 1994.

Andrés, J., García, J.: Principales rasgos del mercado de trabajo español ante 1992. In: Viñals, J.: La economía española ante el Mercado Unico europeo. Las claves del proceso de integración. Alianza Editorial, Madrid 1992.

Bacaria, J.: Mercat Comú. Els grups empresarials davant la integració. In: Catalunya 1973–83, de la dictadura a la democràcia. L'Avenç, Barcelona 1983.

Camilleri, A.: La agricultura española ante la CEE. Instituto de Estudios Económicos. Madrid 1984.

CIRCULO DE ECONOMIA: La opción europea para la economía española. Libro blanco sobre las repercusiones de la integración de España en las Comunidades Europeas. Guadiana de Publicaciones, Madrid–Barcelona 1973.

Fuentes Quintana, E.: Tres decenios de la economía española en perspectiva. In: Delgado, J. L.: España economía. Espasa Calpe, Madrid 1991.

García Delgado, J. L. (director): Economía española de la transición y la democracia 1973–1986. CIS, Madrid 1990.

Gonzalez Sanchez, E.: Las relaciones entre España y las Comunidades europeas. Revista de Instituciones Europeas, Madrid, Vol. 13, No. 1, leden–duben 1986.

Goulemot Maeso, M.: L'Espagne de la mort de Franco... l'Europe des douze. Voies de l'histoire, Minerve 1986.

Puig, P. (director): La industria española ante la CEE. Instituto de Estudios Económicos, Madrid 1979.

SERVICIO DE ESTUDIOS ECONOMICOS, BEX: La segunda ampliación de la CEE: Grecia, Portugal y España ante la Comunidad. Estudios sobre la integración en Europa occidental. Dir. Seers y Vaitos, 1985.

SERVICIO DE ESTUDIOS ECONOMICOS, BEX: Integración de socios desiguales. Estudios sobre la integración en Europa occidental. Dir. Seers y Vaitos, 1985.

Solbes, P.: La economía española ante la CEE: el proceso de negociación. In: García Delgado, J. L. (director): Economía española de la transición y la democracia 1973–1986. CIS, Madrid 1990, s. 481–501.

Viñals, J.: La economía española ante el Mercado Unico europeo. Las claves del proceso de integración. Alianza Editorial, Madrid 1992.